

Π. Τζώνος

Ο αθηναίος σοφιστής και η άρρωστη γιαγιά

Δημοσιεύτηκε στο Εντευκτήριο, τ.19, 1992

Διαβάζοντας το «Πολυμήχανο», τεύχος 21, με το αφιέρωμα στις μεταπτυχιακές σπουδές, ξαναείδα τη γνωστή εικόνα του ακινητοποιημένου πανεπιστημίου μας: Καλές προθέσεις που όμως χάνουν ή αποφεύγουν το επιχείρημα, εμπρόθετες υπεκφυγές προς το «άλλα λόγια ν' αγαπιόμαστε», αφελείς τεχνοκρατικές προσηλώσεις στα επιμέρους, σύνδρομο του αγαθού αλλά άπραγου σκύλου, που του δείχνεις τον κλέφτη και αυτός κοιτάει το δάχτυλο...

Στα σαράντα δύο χρόνια μου στο πανεπιστήμιο, μου έλειψαν όχι οι λύσεις αλλά οι απλές θέσεις των προβλημάτων: Η γιαγιά είναι άρρωστη. Τι έχει; Γιατί το έπαθε; Και τι πρέπει να γίνει τώρα;... Αντί γι' αυτό ακούμε, σωστές συχνά, περιγραφές και αναλύσεις για τα συμπτώματα (αν είμαστε τυχεροί για όλα τα συμπτώματα, αν όχι, για μέρος τους, με παράλειψη εκείνων που ο εκάστοτε γράφων δεν μπορεί ή δεν θέλει να ερμηνεύσει), έστω αξιόλογες πιθανολογήσεις για το πώς θα έπρεπε να νοσηλευτεί η γιαγιά αν το σύστημα υγείας μας ήταν όπως (κατά τη γνώμη του εκάστοτε γράφοντος) θα έπρεπε να ήταν, πολλές ευχές για βελτίωση (του συστήματος υγείας, βέβαια, όχι της γιαγιάς), ακόμη κι εξορκισμούς (των κακών δυνάμεων, που βρίσκονται πίσω από τις ανεπάρκειες του συστήματος υγείας, βέβαια), αλλά πολύ λίγα για το τι μπορεί άρα και το τι πρέπει να γίνει με τη γιαγιά εδώ και τώρα. Κι ακόμη λιγότερα για το τι πρέπει να πράξουμε αν κάποιος μας εμποδίζει να βοηθήσουμε την άρρωστη γιαγιά.

Θα πάρω για παράδειγμα ένα από τα πιεστικότερα ζητήματα που τα τελευταία χρόνια απασχολούν τα μεταπτυχιακά: Η χρηματοδότηση, τώρα που λήγουν τα ΕΠΕΑΕΚ.

Το μόνο πράγμα που, τώρα την άνοιξη, δεν τίθεται και δεν συζητείται επιχειρησιακά, ούτε αρμοδιώς ούτε αναρμοδιώς, είναι το κυριότερο: Τι θα κάνουμε τον Σεπτέμβριο όταν δεν θα έχουμε χρήματα; Η μικρή αυτή λεπτομέρεια χάνεται μέσα στην εμβριθεία των αναλύσεων, στην προσήλωσή σε θεμελιώδεις βασικές αρχές, σε προσεκτικές κινήσεις τακτικής...

Θα επιχειρήσω μια τυπολογική παρουσίαση των τρεχουσών αντιδράσεων στο κρίσιμο αυτό ερώτημα.

1η κατηγορία: *Αυτοί που δεν έχουν ιδίαν γιαγιά, ούτε και την ευθύνη για την γιαγιά άλλων.*

Δεν έχουν να λύσουν κανένα πρακτικό πρόβλημα. Έχουν την πολυτέλεια να μπορούν να αγνοήσουν το πρόβλημα, ή να το διερευνούν ευσυνείδητα και διεξοδικά, ή ανέξοδα να προτρέπουν να επικεντρωθούμε π.χ. στην ίαση της παγκοσμιοποίησης.

2η κατηγορία: *Αυτοί που δεν έχουν ιδίαν γιαγιά, αλλά έχουν την (πολιτική, διοικητική κλπ.) ευθύνη για την γιαγιά άλλων.*

Σπανιότερα κάνουν ό, τι μπορούν. Κατά κανόνα θέτουν σε προτεραιότητα την μακροήμερευση της δικής τους - πολιτικής, διοικητικής κλπ. - θέσης και όχι εκείνη της άρρωστης γιαγιάς.

3η κατηγορία: *Αυτοί που έχουν ιδίαν γιαγιά.*

Είτε, εφόσον δεν δύνανται ή δεν θέλουν αλλιώς, κάνουν όλες τις από το σύστημα προβλεπόμενες ενέργειες, κι αν η γιαγιά απολεσθεί, γνωρίζουν ότι φταίει το σύστημα.

Είτε παλεύουν να αλλάξουν το σύστημα κι αν δεν το αντέξει εκείνη [η γιαγιά] τουλάχιστον θα το αντέξουν αυτοί να το καταγγείλουν [το σύστημα].

Είτε κατεβάζουν το επίπεδο της περίθαλψης στα εκ των ενόντων, και παίρνουν απόφαση ότι στον τόπο που γεννήθηκε [η γιαγιά] έτσι θα πορευτεί. (Εδώ υπάρχει και η εσωτερική διάκριση στους έξυπνους, που γνωρίζουν τις πιθανότητες αλλαγής του συστήματος εν ζωή [της γιαγιάς] και στους άλλους, που δεν τις γνωρίζουν).

Είτε παλεύουν μέσα στο σύστημα, κινητοποιώντας όλα τα κόλπα στο πλαίσιο του δόγματος της ατομικής σωτηρίας, προσπαθώντας να δώσουν στη γιαγιά περίθαλψη σαν το σύστημα να λειτουργούσε αξιοπρεπώς (εδώ εμπίπτει και το ανεξήγητο για τον ΟΟΣΑ φαινόμενο σχετικά με τον ελληνικό συνδυασμό του χειρότερου στην Ευρώπη συστήματος υγείας με μια πολύ καλή μέση στάθμη υγείας του πληθυσμού, χαμηλή παιδική θνησιμότητα κ.ο.κ.)

Είτε [επίσης σπάνιο] παλεύουν όπως ακριβώς παραπάνω για την επιβίωση της γιαγιάς και παράλληλα εναντίον του συστήματος. (Στην περίπτωση αυτή κατά κανόνα μακροημερεύει η γιαγιά αλλά όχι και οι ίδιοι.)

Βέβαια στην μέχρι τώρα ανάλυση δεν ρωτήσαμε και την ίδια τη γιαγιά. Ενδέχεται η γιαγιά να επιμένει, διαβάζοντας ξανά και ξανά το σύνταγμα, να μη βάλει ούτε αυτή ούτε και οι συγγενείς το χέρι στο κομπόδεμα. Ενδέχεται, πρωτοστατούσης της γιαγιάς, το οικογενειακό συμβούλιο να προτιμά να κατέβει αμέσως στη διαδήλωση εναντίον του ισχύοντος συστήματος υγείας αντί να προχωρήσει σε άρον-άρον εισαγωγή στο νοσοκομείο. Δεν αποκλείεται όμως η γιαγιά να έχει και την αντίθετη γνώμη.

Και μόνη η αναλυτική παράθεση όλων των εναλλακτικών δυνατοτήτων και των συνεπειών τους για την επιλογή μίας από αυτές, προδίδει την δική μου θέση στο ζήτημα. Αν το ίδιο γινόταν σε μια συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου ή της πανεπιστημιακής συγκλήτου, σε συνδυασμό με υποχρεωτική λήψη απόφασης και άμεση εκτέλεση, θα είχαμε τουλάχιστον μια ξεκάθαρη κατάσταση: για τη χρηματοδότηση των μεταπτυχιακών, για το πανεπιστημιακό άσυλο, για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια, για το ποιος έχει την εξουσία στο πανεπιστήμιο... Αλλιώς έχουμε μόνο θολά νερά.

Πριν από λίγα χρόνια, σε μια στιγμή απεγνωσμένης ευφορίας, είχα προτείνει και μια άλλη τεχνική για να προωθούμε προς λύση τα πανεπιστημιακά ζητήματα: Να φανταζόμαστε τι θα έκανε ένας Αθηναίος σοφιστής (δηλαδή τότε καθηγητής ΑΕΙ) για το ζην και το ευ ζην της σχολής του εν μέσω ρωμαιοκρατίας (βλ. Επετηρίδα Πολυτεχνικής Σχολής, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, τόμ. 18', 2005). Πώς θα έλυne τις δικές του διλημματικές καταστάσεις; Θα πρότεινε να περιμένουν μέχρι να πέσει η Ρώμη; Θα δεχόταν πρόταση των μαθητών του, ως ένδειξη διαμαρτυρίας να κλείσουν για λίγους μήνες την περιπατητική και μετά, πάρλα αυτά να τους χορηγήσει το χαρτί [μάρμαρο]; Θα θεωρούσε ως δημοκρατική συνδιοίκηση όταν ένα μικρό μέρος των μαθητών του παρεμπόδιζε ένα συμπόσιο, εκτός κι αν επρόκειτο να λεχθούν πράγματα που ήθελαν εκείνοι; Και τέλος... τι θα έκανε ο αθηναίος σοφιστής με την άρρωστη γιαγιά του;